

ΦΩΝΗ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

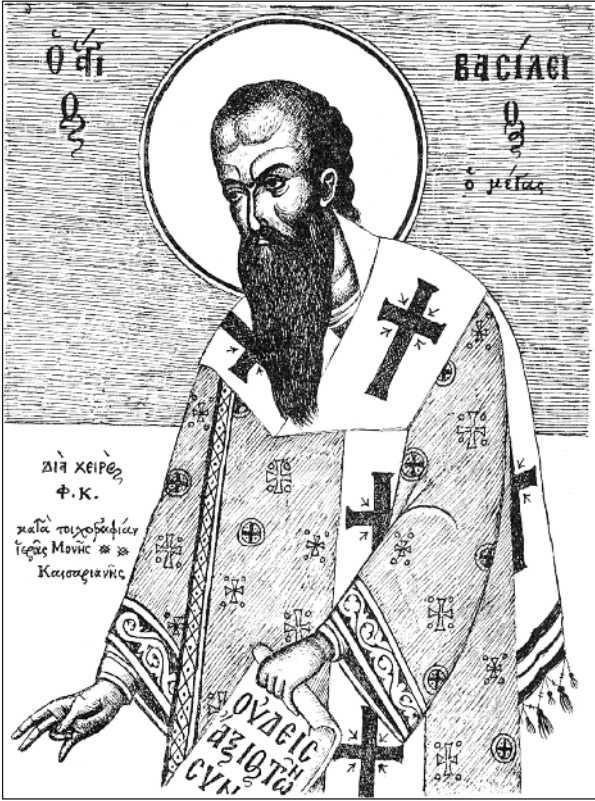
32

Ἁγίου Βασιλείου
τοῦ Μεγάλου

ΠΡΟΣΕΧΕ
ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΣΟΥ

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΠΑΡΑΚΛΗΤΟΥ
ΩΡΩΠΙΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Ὁ ΚΗ
Ω

ΒΑΣΙΛΕΙ
Ω
ὁ μέγας

ΔΙΑ ΧΕΙΡΟΣ
Φ.Κ.
κατὰ τοὺς ἐπιφάνους
τῆς Μονῆς καὶ τῆς
Καισαρείας

ὉΝΑΙΕΙΣ
ΑΓΙΟΤΑ
ΣΥΝ

Πρόλογος

Πρόσεχε τόν έαυτό σου!». Μιά φράση, πού λέγεται συχνά-πυκνά ώς έκφραση ένδιαφέροντος και αγάπης, μέ περιεχόμενο όμως ιδιαίτερα έγωκεντρικό και ύλιστικό. «Πρόσεχε τόν έαυτό σου!». Πρόσεχε, δηλαδή, τήν ύγεία σου, τή δίαιτά σου, τήν έμφάνισή σου, τή δουλειά σου...

Ή ίδια ακριβώς φράση, αλλά μέ διαμετρικά αντίθετη έννοια, συναντάται αρκετές φορές και στην Άγία Γραφή: «Πρόσεχε σεαυτῶ».

Τήν ακριβή έρμηνεία τής θείας αὐτῆς προσταγῆς μᾶς αναπτύσσει σέ μία υπέροχη ποιμαντική του όμιλία ό άγιος Βασίλειος ό Μέγας. Σύμφωνα μέ τούς μελετητές του έργου του, ό λόγος *Είς τό Πρόσεχε σεαυτῶ* – ώς «λόγο αξιοθαύμαστο και γεμάτο από κάθε σοφία» τόν αξιολογεϊ ό όσιος Πέτρος ό Δαμασκηνός– εϊναι ό σπουδαιότερος ήθικός λόγος του και άποτελεϊ έπιτομή τής όρθόδοξης ανθρωπολογίας.

Ό άγιος ιεράρχης μᾶς καλεϊ νά μαζέψουμε τόν νοῦ μας από τή μάταιη περιπλάνηση στην κενότητα τής κοσμικής ζωῆς και νά τόν στρέψουμε προσεκτικά στόν έσωτερικό μας άνθρωπο, για νά γνωρίσουμε τόν πραγματικό μας έαυτό. Τί εϊμαστε; Ποιοί εϊμαστε; Άπό ποῦ ήρθαμε και ποῦ πηγαίνουμε; Ποιός εϊναι ό άληθινός σκοπός τής ζωῆς μας; Ποιά τά κύρια και ποιά τά δευτερεύοντα στοιχεία τής υπάρξεώς μας; Τί έπιθυμεϊ ή

ψυχή μας, μέ ποιά αίσθήματα ζεῖ, σέ ποιά κατάσταση βρίσκεται; Ἡ εἰλικρινής αὐτοεξέταση μᾶς ὀδηγεῖ στήν αὐτογνωσία. Κι αὐτή, ἀφοῦ συνταιριαστεῖ μέ τή μετάνοια, τόν πνευματικό ζῆλο καί τήν ἀγρυπνη φροντίδα μας γιά τήν τήρηση τῶν εὐαγγελικῶν ἐντολῶν, μᾶς ἀνεβάζει σταδιακά στή θεογνωσία. Ἔτσι, ἡ προσοχή τοῦ ἑαυτοῦ μας γίνεται τελικά μιά ἐνατένιση τοῦ Θεοῦ, μιά αἴσθηση τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ στή ζωή μας. «Πρόσεχε σεαυτῶ, ἵνα προσέχῃς Θεῶ», τονίζει ὁ θεοφόρος ἅγιος στό τέλος τοῦ λόγου του.

Ἡ ἀποκλειστική προσκόλληση τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου στήν ἄμετρη ἱκανοποίηση τῶν ἀτομικῶν του βιοτικῶν ἀναγκῶν τόν ἔχει στερήσει ἀπό τήν κοινωνία μέ τόν ἀληθινό Θεό καί τόν συνάνθρωπό του καί τόν ἔχει ὀδηγήσει σέ τραγικά ὑπαρξιακά ἀδιέξοδα.

Γι' αὐτό εἶναι, νομίζουμε, ἐπίκαιρος ὁ ἀφυπνιστικός καί καθοδηγητικός λόγος τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ὅπως μάλιστα αὐτός βιώνεται στήν ὀρθόδοξη παράδοσή μας. Τόν προσφέρουμε σέ ἐλεύθερη νεοελληνική ἀπόδοση, μέ τήν εὐχή νά προκαλέσει στίς καλοπροαίρετες ψυχές θεϊκές ἀλλαγές, σάν ἐκεῖνες πού ἐνιωθε ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὅταν μελετοῦσε τούς λόγους τοῦ ὁμόψυχου φίλου του. «Ὅταν ἐντρυφῶ στούς ἠθικούς λόγους τοῦ Βασιλείου», ἔλεγε, «ἐξαγνίζομαι στήν ψυχή καί τό σῶμα καί γίνομαι νάός πού δέχεται τόν Θεό, ὄργανο πού τίς χορδές του χτυπᾶ τό Ἅγιο Πνεῦμα. Ἐναρρυθμίζω τότε τή ζωή μου σύμφωνα μέ τό Ἅγιο Πνεῦμα καί μέ μιά θεϊκή ἀλλαγή γίνομαι ἄλλος ἄνθρωπος».

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΠΑΡΑΚΛΗΤΟΥ

Πρόσεχε τόν ἑαυτό σου

Δύσκολα γίνεται κτῆμα μας ὁ λόγος τῆς ἀλήθειας πού περιέχεται στήν Ἁγία Γραφή. Καί, καθῶς αὐτός εἶναι σύντομος καί περιεκτικός, εὐκόλα χάνει κανεῖς, ἂν δέν προσέχει, τό βαθύτερο νόημά του. Αὐτό ἀκριβῶς ἰσχύει καί γιά τόν ἀκόλουθο ἀγιογραφικό λόγο: «Πρόσεχε τόν ἑαυτό σου, μήν τυχόν κάποιος ἀπόκρυφος λογισμός τῆς ψυχῆς σου γίνει ἁμαρτία» (Δευτ. 15:9).

Ἐπειδή ἐμεῖς, οἱ ἄνθρωποι, εὐκόλα ἁμαρτάνουμε μέ τίς σκέψεις, ὁ Πλάστης μᾶς πρόσταξε νά ἔχουμε ὡς πρωταρχική φροντίδα τήν καθαρότητα τοῦ νοῦ, πού εἶναι ὁ ἡγεμόνας τοῦ ψυχικοῦ μας κόσμου.

Οἱ πράξεις τοῦ σώματος, γιά νά πραγματοποιηθοῦν, χρειάζονται καί χρόνο καί κόπους καί συνεργάτες καί τίς κατάλληλες εὐκαιρίες. Οἱ κινήσεις, ὅμως, τοῦ νοῦ ἐπιτελοῦνται ταχύτατα καί σέ κάθε καιρό, δίχως κόπους καί ιδιαίτερες φροντίδες. Ὅπου, λοιπόν, ἡ ἁμαρτία εἶναι εὐκόλη καί

γρήγορη, εκεί απαιτείται και αυξημένη επαγρύπνηση. “Φυλάξου”, μάς φωνάζει ο Θεός, “μήν άμαρτήσεις μέ καμιά κρυφή σκέψη τής ψυχής σου”.

Άς παραμείνουμε, όμως, στό πρώτο μέρος του άγιογραφικού αυτού λόγου: «Πρόσεχε τόν έαυτό σου!».

Τά ζώα έχουν έμφυτη από τόν Θεό τή δυνατότητα νά αποστρέφονται ένστικτωδώς τίς βλαβερές τροφές και νά αποζητούν τίς ώφέλιμες. Σ’ έμάς, όμως, ο παιδαγωγός Θεός έδωσε τό παράγγελμα τής προσοχής, ώστε μέ τόν νοϋ μας νά μπορούμε νά επιλέγουμε έλεύθερα και νά κάνουμε ένσυνείδητα ό,τι τά ζώα κάνουν άσυνείδητα. Έτσι, μέ τή συνεχή και προσεκτική έπιστασία των λογισμών μας, μπορούμε νά γινόμαστε πιστοί τηρητές των θείων έντολών, άποφεύγοντας τήν άμαρτία, όπως τά ζώα άποφεύγουν τίς δηλητηριώδεις τροφές, και έπιδιώκοντας τήν άρετή, όπως εκείνα τά θρεπτικά χόρτα.

«Πρόσεχε τόν έαυτό σου!». Δηλαδή, από κάθε μεριά νά παρακολουθείς προσεκτικά τόν έαυτό σου. Άκοίμητα νά χεις τά μάτια τής ψυχής σου. Περπατάς άνάμεσα σέ παγίδες. Κρυφές θηλιές έχει στήσει στόν δρόμο σου ο πονηρός. Νά κοιτάς άκατάπαυστα μέ προσοχή όλόγυρά σου, «γιά νά σωθείς σάν τό ζαρκάδι από τά βρόχια, σάν τό πουλί από του κυνηγού τό χέρι» (Παροιμ. 6:5). Φυλάξου, μήν πέσεις στην παγίδα τής άμαρτίας και γίνεις θήραμα του διαβόλου, αιχμάλωτος στα δικά του τά θελήματα.

«Πρόσεχε», λοιπόν, «τόν έαυτό σου!». Δηλαδή,

οὔτε τά δικά σου πράγματα, οὔτε αὐτά πού υπάρχουν γύρω σου, ἀλλά μόνο τόν ἑαυτό σου τόν ἴδιο πρόσεχε. Γιατί ἄλλο εἶναι ὁ ἑαυτός μας, ἄλλο τά δικά μας πράγματα καί ἄλλο αὐτά πού υπάρχουν γύρω μας. Ὁ ἑαυτός μας εἶναι ἡ ψυχὴ καί ὁ νοῦς μας, ἐφόσον ἔχουμε πλαστεῖ «κατ' εἰκόνα» τοῦ Δημιουργοῦ. Δικό μας εἶναι τό σῶμα μέ τίς αἰσθήσεις του*. Καί τά γύρω ἀπό μᾶς εἶναι τά χρήματα, τά ἐπαγγέλματα καί ὅλα τά ἀναγκαῖα γιά τή συντήρηση τῆς ζωῆς μας πράγματα.

Τί μᾶς λέει, λοιπόν, ἡ Γραφή; Μὴ δίνεις σημασία στή σάρκα, οὔτε νά ἐπιδιώκεις μέ κάθε τρόπο ὅ,τι φαίνεται καλό σ' αὐτήν, δηλαδή υἰγεία, ὁμορφιά, ἡδονικὲς ἀπολαύσεις, μακροζωΐα. Νά μὴ θαυμάζεις τά χρήματα, τὴ δόξα, τὴν ἐξουσία. Μήτε πάλι νά θεωρεῖς σπουδαῖα ὅσα εἶναι ἀπαραιτήτα γιά τούτη τὴν πρόσκαιρη ζωὴ καί ν' ἀφοσιώνεσαι ἐξ ὀλοκλήρου σ' αὐτήν, ἀδιαφορώντας γιά τὴν αἰώνια ζωὴ. Ἀλλά τὴν ψυχὴ σου νά προσέχεις. Αὐτὴν νά φροντίζεις καί νά στολίζεις. Καθάρισέ την ἀπὸ τὸν ρύπο τῆς ἁμαρτίας. Διῶξε ἀπὸ πάνω της τὰ αἴσχη τῆς κακίας καί μέ τό κάλλος τῆς ἀρετῆς ἀνάδειξέ την πανέμορφη καί φωτεινὴ.

Φιλοσόφησε πάνω στὴν ὑπαρξή σου, γνώρισε τὴ φύση σου, δές ποιὸς εἶσαι. Ἀποτελεῖσαι ἀπὸ

* Ἐδῶ ὁ Μέγας Βασίλειος δὲν ἀρνεῖται τό σῶμα ὡς συστατικό τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά θέλει νά τονίσει τὴν ἀνωτερότητα τῆς ψυχῆς. Αὐτό φαίνεται καί στή συνέχεια τοῦ λόγου, ὅπως ἐπίσης καί σέ ἄλλα ἔργα του, ὅπου θεωρεῖ τὸν ἄνθρωπο ὡς ἐνιαῖα ψυχοσωματικὴ ὑπαρξή –ὅταν λέει π.χ.: «Σύνθετος ὁ ἄνθρωπος ἔκ τε τοῦ γῆνιου πλάσματος καί ἐκ τῆς ἐνοικουμένης ψυχῆς τῷ σώματι».

σῶμα, πού εἶναι θνητό, καί ἀπό ψυχή, πού εἶναι ἀθάνατη. Σέ δύο ἐπίπεδα κινεῖται καί ἀναπτύσσεται ἡ ζωή μας. Τό ἓνα, αὐτό πού σχετίζεται μέ τό σῶμα, περνάει καί φεύγει γρήγορα. Τό ἄλλο, αὐτό πού ἀναφέρεται στήν ψυχή, εἶναι αἰώνιο καί πέρα ἀπό κάθε ἀνθρώπινη περιγραφή. Πρόσεχε, λοιπόν, τόν ἑαυτό σου, ὥστε οὔτε στά ἐφήμερα νά προσκολληθεῖς σάν νά εἶναι αἰώνια, οὔτε τά αἰώνια νά καταφρονήσεις σάν νά εἶναι ἐφήμερα. Μή δίνεις σημασία στή σάρκα, γιατί αὐτή εἶναι πρόσκαιρη· φρόντιζε τήν ψυχή σου, πού εἶναι ἀθάνατη.

Παρατήρησε λεπτομερῶς τόν ἑαυτό σου, γιά νά μάθεις νά χορηγεῖς στό κάθε συστατικό του τά ὠφέλιμα: στό σῶμα τροφές καί ἐνδύματα, στήν ψυχή θεοσέβεια καί ἀρετή. Μήτε νά παραπαχαίνεις τό σῶμα, μήτε νά δίνεις σημασία στίς σαρκικές ἀπαιτήσεις. Ἐπειδή «ἡ σάρκα ἐπιθυμεῖ ἀντίθετα πρὸς τό πνεῦμα καί τό πνεῦμα ἀντίθετα πρὸς τή σάρκα κι αὐτά τά δύο ἀντιμάχονται τό ἓνα τό ἄλλο» (Γαλ. 5:17), κοίτα μήπως, μέ τό νά παραφορτώνεις τή σάρκα, δίνεις πολλή ἐξουσία στό κατώτερο στοιχεῖο τῆς ὑπάρξεώς σου. Γιατί μέ τό σῶμα καί τήν ψυχή συμβαίνει ὅ,τι καί μέ μιᾶ ζυγαριά: Ἄν παραφορτώσεις τόν ἓνα της δίσκο, ὅπωςδήποτε θά κάνεις ἐλαφρότερο τόν ἄλλο. Ὅταν, λοιπόν, τό σῶμα καλοπερνᾷ, ἡ ψυχή γίνεται ἀδρανῆς καί ἄτονη. Κι ὅταν, ἀντίθετα, ἡ ψυχή ἐξυψώνεται μέ τήν ἀρετή, οἱ σαρκικές ἐπιθυμίες μαραίνονται.

Πρόσεχε τόν ἑαυτό σου, γιά νά μπορεῖς νά διακρίνεις πότε ἡ ψυχή εἶναι ὑγιής καί πότε

ἀσθενής. Γιατί πολλοί, λόγω τῆς μεγάλης τους ἀπροσεξίας, ἂν καί πάσχουν ἀπό βαριά καί ἀνίατα πνευματικά νοσήματα, δέν τό ἀντιλαμβάνονται. Ἐσύ, ὅμως, πρόσεχε τόν ἑαυτό σου, ὥστε ἀνάλογα μέ τά ἁμαρτήματά σου νά ἀκολουθήσεις καί τήν κατάλληλη θεραπευτική ἀγωγή. Εἶναι μεγάλο καί βαρύ τό παράπτωμά σου; Σοῦ χρειάζονται λεπτομερής ἐξομολόγηση, πικρά δάκρυα, αὐστηρή νηστεία καί συνεχῆς ἀγρυπνία. Εἶναι ἐλαφρότερο; Ἄς μετριάστει καί ἡ μετάνοιά σου.

Ἡ σύντομη αὐτή προτροπή γιά προσοχή ἔχει ἐφαρμογή σέ ὅλους τούς χριστιανούς, ἀνάλογα μέ τήν ἰδιαίτερη διακονία πού ὁ καθένας ἐπιτελεῖ στήν Ἐκκλησία, ὥστε ὅλοι νά ἐργάζονται μέ ἀκρίβεια, ἐπιμέλεια καί προθυμία.

Ὅδοιπόρος εἶσαι, ἀδελφέ μου. Πρόσεξε μήν παραστρατήσεις, μή λοξοδρομήσεις δεξιά ἤ ἀριστερά. Βάδιζε πάντα στή βασιλική ὁδό.

Στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ εἶσαι. Κακοπάθησε γιά τό Εὐαγγέλιό Του (πρβλ. Β΄ Τιμ. 1:8). Φόρεσε τήν πανοπλία τοῦ Θεοῦ καί ρίξου στόν καλό ἀγώνα ἐνάντια στά πονηρά πνεύματα καί τά σαρκικά πάθη, δίχως νά μπλέκεσαι στίς βιοτικές φροντίδες, γιά ν' ἀρέσεις ἔτσι σ' Αὐτόν πού σέ στρατολόγησε (πρβλ. Β΄ Τιμ. 2:4).

Πνευματικός ἀθλητής εἶσαι. Πρόσεχε τόν ἑαυτό σου, μήν τυχόν παραβεῖς τούς ἀθλητικούς κανόνες, γιατί κανεῖς δέν παίρνει τό στεφάνι τῆς νίκης, ἂν δέν ἀγωνιστεῖ σύμφωνα μ' αὐτούς (πρβλ. Β΄ Τιμ. 2:5). Νά μιμεῖσαι τόν ἀπόστολο Παῦλο, πού ἔτρεχε καί πάλευε καί πυγμαχοῦσε. Πάλεψε κι ἐσύ, λοιπόν, μέ τούς ἀόρατους

έχθρους. Σάν καλός πυγμάχος κάρφωσε τό βλέμμα τῆς ψυχῆς σου στόν αντίπαλο καί προφυλάξου ἀπό τά χτυπήματά του. Σάν γρήγορος δρομέας βιάσου νά φτάσεις στό τέρμα, γιά νά κατακτήσεις τό βραβεῖο τῆς ἀρετῆς. Τέτοιον σέ θέλει ὁ Θεός· ὄχι τεμπέλη καί κοιμισμένο, ἀλλά προσεκτικό καί ἄγρυπνο κυβερνήτη τοῦ ἑαυτοῦ σου.

«Πρόσεχε τόν ἑαυτό σου!». Νά εἶσαι νηφάλιος καί συνετός, ἐργατικός καί προνοητικός. Νά μή χάνεις τόν χρόνο σου, μήτε νά ὀνειροπολεῖς γιά πράγματα πού δέν ἔχεις καί πού δέν πρόκειται ποτέ ν' ἀποκτήσεις. Αὐτό τό παθαίνουν συνήθως οἱ νέοι, πού ἀφήνουν τό ἕλαφρό τους μυαλό νά φαντάζεται μεγάλη ζωή καί τιμές, λαμπρούς γάμους, ἐκλεκτά παιδιά, βαθιά γηρατειά καί, ἀκόμα περισσότερο, πολυτελεῖς κατοικίες, περιουσίες, κτήματα, ὑπηρέτες, πολιτικές ἐξουσίες, ὑψηλά ἀξιώματα. Ὅλα τοῦτα νομίζουν, οἱ ἀνόητοι, ὅτι τά ἀπολαμβάνουν κιόλας, σάν νά τά ἔχουν μπροστά τους. Εἶναι αὐτό ἀρρώστια ἀργόσχολης καί ράθυμης ψυχῆς, τό νά βλέπει, δηλαδή, κανεῖς ὄνειρα ἐνῶ εἶναι ξύπνιος. Ἐσύ, ὅμως, πρόσεχε τόν ἑαυτό σου! Μή φαντάζεσαι τά ἀνύπαρκτα, ἀλλά φρόντισε νά ἀξιοποιήσεις τά παρόντα.

Νομίζω, ὅμως, ὅτι μέ τούτη τήν παραίνεση θέλησε ὁ Νομοθέτης νά μᾶς ἀπαλλάξει κι ἀπό ἕνα ἄλλο πάθος, ἀπό τή συνήθεια πού ἔχει ὁ καθένας μας νά περιεργάζεται τά ξένα καί νά μή σκέφτεται τά δικά του. Πάψε, λέει, νά ἀσχολεῖσαι μέ τίς ξένες ἀμαρτίες. Ἐρεῦνησε τόν ἑαυτό σου καί δές ἂν ἐσύ ζεῖς ὅπως θέλει ὁ Θεός. Γιατί πολλοί, σύμφωνα μέ τά λόγια τοῦ Κυρίου, «βλέπουν τό

σκουπιδάκι στό μάτι τοῦ ἀδελφοῦ τους καί δέν νιώθουν τό δοκάρι πού ἔχουν στό δικό τους μάτι» (πρβλ. Ματθ. 7:3). Μήν κρίνεις, λοιπόν, ἔξωτερικά, προσπαθώντας νά βρεῖς ψεγάδια στόν ἀδελφό σου, σάν ἐκείνον τόν ἀλαζόνα Φαρισαῖο πού δικαίωνε τόν ἑαυτό του κι ἐξευτέλιζε τόν τελώνη. Τόν ἑαυτό σου νά ἀνακρίνεις διαρκῶς, μήν τυχόν ἀμάρτησες μέ τή σκέψη, μήπως ἡ γλώσσα βιάστηκε κι ἔσφαλε σέ κάτι, μήπως τά ἔργα σου δέν συμφωνοῦν μέ τό θεῖο θέλημα. Κι ἂν βρεῖς μέ τήν αὐτοεξέταση ὅτι εἶναι πολλά τά ἀμαρτήματά σου —κι ὅπωςδήποτε θά βρεῖς, γιατί ἄνθρωπος εἶσαι κι ἐσύ— λέγε τά λόγια τοῦ τελώνη: «Ὁ Θεός ἰλάσθητί μοι τῷ ἀμαρτωλῷ» (Λουκ. 18:13).

«Πρόσεχε», λοιπόν, «τόν ἑαυτό σου!». Αὐτός ὁ λόγος, σάν ἄλλος καλός σύμβουλος, θά σοῦ ὑπενθυμίζει τήν ἀνθρώπινη πραγματικότητα, ἔτσι ὥστε οὔτε νά ὑπερηφανεύεσαι, ὅταν ἡ ζωή σου κυλάει εὐτυχημένη, οὔτε νά ἀπελπίζεσαι, ὅταν δυσχερεῖς περιστάσεις σέ καταθλίβουν.

Καυχιέσαι γιά τά πλούτη σου, γιά τούς σπουδαίους προγόνους καί τήν ἔνδοξη πατρίδα σου, γιά τήν ὁμορφιά σου καί τίς τιμές πού ὅλοι σοῦ ἀποδίδουν; Πρόσεχε τόν ἑαυτό σου, γιατί εἶσαι θνητός: «χῶμα εἶσαι, καί στό χῶμα θά καταλήξεις» (Γεν. 3:19). Σκέψου ἐκείνους πού πρὶν ἀπό χρόνια καμάρωναν σάν κι ἐσένα. Ποῦ εἶναι τώρα οἱ ἰσχυροί πολιτικοί, οἱ ἀκαταμάχητοι ρήτορες, οἱ λαμπροί ἄρχοντες καί οἱ ἔνδοξοι στρατηγοί; Δέν ἔγιναν ὅλοι σκόνη; Δέν ἀποδείχθηκαν ὅλα ἕνα παραμῦθι; Σέ λίγα μόνο κόκαλα δέν περιορίστηκε ἡ θύμησή τους; Σκύψε στούς τάφους νά

δεῖς ποιός εἶναι ὁ ὑπηρέτης καί ποιός ὁ κύριος, ποιός ὁ φτωχός καί ποιός ὁ πλούσιος. Ξεχώρισε, ἂν μπορεῖς, τόν αἰχμάλωτο ἀπό τόν βασιλιά, τόν ἰσχυρό ἀπό τόν ἀδύνατο, τόν ὁμορφο ἀπό τόν ἄσχημο. Νά θυμᾶσαι, λοιπόν, τή φύση σου, καί δέν θά ἀλαζονευθεῖς ποτέ. Καί θά τή θυμᾶσαι, ὅταν προσέχεις τόν ἑαυτό σου.

Εἶσαι, πάλι, φτωχός καί ἄσημος, δίχως σπίτι καί πατρίδα, ἀδύναμος κι ἀνήμπορος νά οἰκονομήσεις τίς καθημερινές σου ἀνάγκες ἤ νά ἀντισταθεῖς στίς πιέσεις τῶν ἰσχυρῶν; Μήν ἀπελπιστεῖς, γιατί τάχα δέν ἔχεις τίποτα τό ἀξιοζήλητο. Ἀνύψωσε τήν ψυχή σου καί δές τά ἀγαθά πού σοῦ ἔχει ἤδη χαρίσει ὁ Θεός καί ὅσα, σύμφωνα μέ τήν ὑπόσχεσή Του, σοῦ ἐπιφυλάσσει γιά τό μέλλον.

Καί πρῶτα-πρῶτα σκέψου ὅτι εἶσαι ἄνθρωπος, τό μόνο θεόπλαστο ἀπ' ὅλα τά ζῶα. Τό ὅτι δημιουργήθηκες ἀπό τά ἴδια τά χέρια τοῦ Θεοῦ, σύμφωνα μέ τή δική Του εἰκόνα, καί τό ὅτι μπορεῖς, ζώντας ἐνάρετα, νά φθάσεις στήν τιμή καί τήν ἀξία τούς ἀγγέλους, αὐτά δέν ἀρκοῦν, σάν τά συλλογιστεῖς καλά, νά σέ γεμίσουν μέ οὐράνια χαρά; Ἔλαβες ψυχή νοερή καί λογική, μέ τήν ὁποία γνωρίζεις τόν Θεό, κατανοεῖς τόν κόσμο πού σέ περιβάλλει, ἀπολαμβάνεις τούς γλυκούς καρπούς τῆς σοφίας. Ὅλα τά ζῶα βρίσκονται κάτω ἀπό τή δική σου ἐξουσία. Ἐσύ δέν δημιουργήσες τέχνες, δέν ἴδρυσες πόλεις, δέν ἐπινόησες ὅσα σοῦ εἶναι ἀναγκαῖα; Ἡ θάλασσα καί ἡ γῆ δέν εἶναι στή δική σου ὑπηρεσία; Ὁ ἀέρας, ὁ οὐρανός καί τ' ἄστρα δέν σοῦ φανερώνουν τή δική τους

τάξη καί ἁρμονία; Γιατί, λοιπόν, μικροψυχεῖς; Ἐπειδὴ δὲν κοιμᾶσαι σέ φιλντισένιο κρεβάτι; Ἔχεις ὅμως τὴ γῆ, τὴν πολυτιμότερη ἀπὸ πολλά τέτοια κρεβάτια, πού σοῦ χαρίζει γλυκιά ἀνάπαυση, ὕπνο γρήγορο καί ἀμέριμνο. Δέν ξαπλώνεις κάτω ἀπὸ χρυσή σκεπή, ἀλλά ἔχεις τόν κατὰσπερο οὐρανό, πού λάμπει μέ τὴν ἀπερίγραπτη ὁμορφιά του.

Κι αὐτά μέν εἶναι τά ὑλικά δῶρα τοῦ Θεοῦ πρὸς τόν ἄνθρωπο. Ὑπάρχουν, ὅμως, καί τά ἀνώτερα πού ἔγιναν γιά χάρη σου: Γιά σένα ἡ ἐνανθρώπηση τοῦ Θεοῦ· γιά σένα ἡ διανομή τῶν χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ κατάργηση τοῦ θανάτου καί ἡ ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως· γιά σένα οἱ ἐντολές τοῦ Θεοῦ, πού τὴ ζωὴ σου τελειοποιοῦν· γιά σένα ἡ πανευφρόσυνη βασιλεία τῶν οὐρανῶν καί τά στεφάνια τῆς δικαιοσύνης, ἄν γιά τὴν ἄρετή κοπιᾶσεις. Αὐτά κι ἀκόμα περισσότερα ἀγαθὰ θά βρεῖς νά ὑπάρχουν γύρω σου, ἄν τόν ἑαυτό σου ἐπιμελεῖσαι. Καί θά τά χαρεῖς ἀληθινά, ἀποδιώχνοντας τὴ λύπη γιά ὅσα τυχόν στερεῖσαι.

Τοῦτο τὸ παράγγελμα, τὸ «Πρόσεχε τόν ἑαυτό σου!», θά σοῦ δίνει μεγάλη βοήθεια, ἄν σέ κάθε περίσταση τὸ ἔχεις στόν νοῦ σου. Γιά παράδειγμα: Ὅργιζεσαι καί ξεστομίζεις λόγια ἄπρεπα ἢ χειρονομεῖς σάν θηρίο; Ἄν προσέχεις τόν ἑαυτό σου, μέ λογικές σκέψεις θά καταπραῦνεις τόν θυμό, ὅπως μέ τὸ μαστίγιο δαμάζεις ἓνα ἀτίθασο πουλάρι. Ἔτσι, καί τὴ γλῶσσα σου θά συκρατήσεις καί τὴ χειροδικία θά ἀποφύγεις. Ἐπιθυμίες πονηρές κεντρίζουν τὴν ψυχὴ σου καί διε-

γείρουν τή σάρκα; Ἄν προσέχεις τόν ἑαυτό σου καί θυμηθεῖς ὅτι ἡ γλύκα τῆς ἁμαρτίας ἔχει πικρό τέλος, ὅτι ὁ ἡδονικός γαργαλισμός γεννάει τό φαρμακερό σκουλήκι, πού μᾶς τιμωρεῖ αἰώνια στήν κόλαση, καί ὅτι ἡ σαρκική φλόγωση γεννάει τό αἰώνιο πῦρ —ἂν ὅλα αὐτά τά θυμηθεῖς— ἀμέσως θά ἐξαφανιστοῦν οἱ ἡδονές καί στήν ψυχῇ θά βασιλέψουν θαυμαστή γαλήνη καί ἡσυχία. Μήν ἀφήσεις, λοιπόν, ποτέ τόν νοῦ σου νά αἰχμαλωτιστεῖ ἀπό τά πάθη, οὔτε πάλι νά ἐπιτρέψεις στά πάθη νά ἐπαναστατήσουν καί νά ἀναλάβουν αὐτά τήν ἡγεμονία τῆς ψυχῆς.

Ἡ ἀκριβής κατανόηση τοῦ ἑαυτοῦ σου θά σέ ὀδηγήσει ἀπό μόνη της καί στήν ἔννοια τοῦ Θεοῦ. Ἄν, δηλαδή, σκύψεις μέ προσοχή στόν ἑαυτό σου, δέν θά ἔχεις ἀνάγκη τά δημιουργήματα γιά νά βρεῖς τόν δημιουργό Θεό, ἀλλά μέσα σου, σάν σ' ἔνα μικρό ἀριστούργημα, θά ἀνακαλύψεις τή μεγάλη σοφία τοῦ Πλάστη σου.

Ἀσώματος εἶναι ὁ Θεός, ὅπως καί ἡ ψυχῇ σου. Ἀόρατος εἶναι ὁ Θεός, ὅπως καί ἡ ψυχῇ σου, γιατί κι αὐτή δέν τή βλέπεις μέ τά σωματικά μάτια. Δέν ἔχει ἡ ψυχῇ οὔτε χροῶμα οὔτε σχῆμα οὔτε κάποιο σωματικό γνώρισμα γιά νά τήν προσδιορίσει ὁ ἄνθρωπος· μόνο ἀπό τίς ἐνέργειές της γίνεται γνωστή. Παρόμοια, καί τόν Θεό μή ζητᾶς νά Τόν δεῖς μέ τά μάτια, γιατί μόνο μέ τήν πίστη θά μπορέσει ἡ ψυχῇ νά Τόν κατανοήσει.

Θαύμαζε τόν τεχνίτη Θεό. Πῶς συνένωσε τήν ψυχῇ μέ τό σῶμα, ἀπαρτίζοντας ἕνα ἁρμονικό σύνολο! Τί δύναμη δίνει ἡ ψυχῇ στό σῶμα, καί πῶς τό σῶμα συμμετέχει στά παθήματα τῆς

ψυχῆς! Πῶς τό σῶμα παίρνει ζωή ἀπό τήν ψυχή, καί πῶς ἡ ψυχή δέχεται τούς πόνους ἀπό τό σῶμα! Τί πλοῦτο γνώσεων κατέχει ἡ ψυχή, καί πῶς οἱ καινούργιες γνώσεις δέν ἐπισκιάζουν τίς παλαιότερες, καθῶς αὐτές διαφυλάσσονται ἀσύγχυτες καί ξεκάθαρες, χαραγμένες σάν σέ χάλκινη στήλη! Πῶς ἡ ψυχή, ὅταν ξεγλιστρᾷ στά σαρκικά πάθη, χάνει τή φυσική της ὁμορφιά, καί πῶς πάλι, ὅταν καθαρίζεται, σπεύδει μέ τήν ἀρετή νά μοιάσει στόν Κτίστη της!

Ἵστερα ἀπό τήν ἐξέταση τῆς ψυχῆς, στρέψε, ἄν θέλεις, τήν προσοχή σου στήν κατασκευή τοῦ σώματος, γιά νά θαυμάσεις πόσο ταιριαστό κατάλυμα γιά τή λογική ψυχή δημιούργησε ὁ ἀριστοτέχνης Θεός.

Ἀπ' ὅλα τά ζῶα μόνο τόν ἄνθρωπο ἔπλασε ὁ Θεός νά ἔχει ὄρθια στάση, γιά νά γνωρίζεις ὅτι ἡ ζωή σου συγγενεῦει μέ τά οὐράνια. Ὅλα τά τετράποδα ἔχουν στραμμένα τά βλέμματα στή γῆ καί τήν κοιλιά, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος βλέπει πρὸς τόν οὐρανό, ὥστε νά μὴν ἀσχολεῖται μέ τή γαστέρα καί τά ὑπογάστρια πάθη, ἀλλά νά κατευθύνεται μ' ὅλη του τήν ὀρμή πρὸς τά ἀνώτερα. Ἐπειτα, στό κεφάλι, πού βρίσκεται στό ψηλότερο μέρος τοῦ σώματος, τοποθέτησε τίς σπουδαιότερες αἰσθήσεις: τήν ὄραση, τήν ἀκοή, τήν ὄσφρηση, τή γεύση. Ἄν καί βρίσκονται, ὅμως, ὅλες μαζί σ' ἓνα περιορισμένο καί στενό χῶρο, τόσο κοντά μεταξύ τους, δέν ἐμποδίζει καθόλου ἡ μία τή λειτουργία τῆς ἄλλης. Τά μάτια, βέβαια, ἔχουν καταλάβει τήν πιό ψηλή σκοπιά, κάτω ἀπό τή μικρή προεξοχή τῶν φρυδιῶν, ὥστε νά μὴν παρεμβάλ-

λεται ὡς ἐμπόδιο κανένα ἄλλο μέλος τοῦ σώματος καί νά μποροῦν ἔτσι ἐλεύθερα νά ἀτενίζουν κατευθείαν μπροστά. Τά αὐτιά, πάλι, συλλαμβάνουν τούς ἤχους μ' ἓναν ἐλικοειδή πόρο, δείγμα καί τοῦτο τῆς ὑπέρτατης σοφίας τοῦ Δημιουργοῦ, γιατί ἔτσι ἡ φωνή ὄχι μόνο διέρχεται ἀνεμπόδιστα, ἀλλά καί ἐνισχύεται μέ τίς ἀντηχήσεις πού γίνονται στούς ἔλικες. Παρατήρησε καί τή φύση τῆς γλώσσας, πού εἶναι ἀπαλή καί εὐλύγιση, ὥστε μέ τίς διάφορες κινήσεις της νά μπορεῖ νά ἐκφράζει ἄνετα κάθε λόγο. Τά δόντια, ἐξάλλου, ὑποβοηθοῦν τόσο τή φώνηση, μέ τό νά ἐξασφαλίζουν ἰσχυρή στήριξη στή γλώσσα, ὅσο καί τή διατροφή τοῦ σώματος, μέ τό νά κόβουν καί νά πολτοποιοῦν τίς τροφές.

Ἐξετάζοντας μέ παρόμοιο τρόπο καί τά ὑπόλοιπα μέλη τοῦ σώματος –τούς πνεύμονες, τήν καρδιά, τά αἱμοφόρα ἀγγεῖα, τά πεπτικά ὄργανα καί ὅλα τά ἄλλα– θά ἀντιληφθεῖς τήν ἀνεξερεύνητη σοφία τοῦ Δημιουργοῦ καί ἐκπληκτος θά ἀναφωνήσεις μαζί μέ τόν προφήτη Δαβίδ: «Ἵπερ-θαύμαστη μοῦ εἶναι ἡ γνώση Σου, καί τόσο ὑπέροχη, πού νά τή συλλάβω δέν μπορῶ» (Ψάλμ. 138:6).

Νά προσέχεις, λοιπόν, μέ ἐπιμέλεια τόν ἑαυτό σου, γιά νά μπορεῖς νά εἶσαι προσηλωμένος καί στόν Θεό, στόν ὁποῖο ἀνήκουν ἡ δύναμη καί ἡ δόξα στήν ἀτέλειωτη αἰωνιότητα. Ἀμήν.

